

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Helsingin seudun kauppakamari pitää hallituksen esitysluonnosta ammatillisen koulutuksen uudistamisesta oikeansuuntaisena ammatillisen koulutuksen vaikuttavuuden parantamiseksi. On kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että esityksessä ehdotetut muutokset kannustavat koulutuksen järjestäjiä aktiiviseen yhteistyöhön elinkeinoelämän kanssa, mikä parantaa ammatillisen koulutuksen kykyä vastata yritysten osaamistarpeisiin.

Helsingin seudun kauppakamari on erittäin huolissaan esityksen vaikutuksista jatkuvan oppimisen toteuttamiseen. Yritysten kokema osaajapula on kroonistunut ja ammattiosaajien tarve on säilynyt kauppakamarin jäsenkyselyissä jo pitkään korkealla tasolla; yli 40 prosenttia Helsingin seudun kauppakamarin jäsenkyselyyn maaliskuussa 2024 vastanneista yrityksistä kertoi tarvitsevansa ennen kaikkea ammatillisen tutkinnon suorittaneita osaajia. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnon suorittaneet työllistyvät hyvin. Ammattitutkintojärjestelmän avulla on mahdollista joustavasti ja tehokkaasti vastata nopeasti muuttuvan työelämän osaamistarpeisiin tavalla, joka soveltuu hyvin niin ammattiin valmistuvalle, työssä olevalle ja työnantajalle. Toimivaa jatkuvan oppimisen järjestelmää ei ole syytä rapauttaa tilanteessa, jossa työikäisen väestön määrä jatkaa jyrkkää laskuaan. Erityistä huomiota on kiinnitettävä ammatilliseen aikuiskoulutukseen kohdistuvien, kehysriihessä päätettyjen 100 miljoonan euron säästötoimien ja tämän ehdotuksen yhteisvaikutuksista ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja yritysten osaavan työvoiman saatavuuteen.

Helsingin seudun kauppakamari pitää tärkeänä sitä, että 1.1.2025 voimaan astuvaan TE-palvelu-uudistuksen toteutuksessa hyödynnetään ammatillisen koulutuksen järjestäjien osaamista osana uusien työllisyysalueiden palvelutarjontaa mahdollisimman laajasti.

Pitkäkestoiseen ja pahentuva osaajapula edellyttää myös mahdollisimman laajaa keinovalikoimaa työ- ja osaamisperustaisen maahanmuuton lisäämiseksi. Tilauskoulutusta koskevan pykälän hyväksyminen sellaisenaan vaikuttaisi erittäin negatiivisesti kansainvälisten osaajien houkutteluun ja erityisesti se vaikeuttaisi työvoiman saantia työvoimapula-aloilla. Helsingin seudun kauppakamari huomauttaa, että tilanteessa, jossa koulutuksen rahoitusta leikataan ja koulutuksen järjestäjien on löydettävä tulovirtoja myös muualta kuin VOS-rahoituksesta, on koulutuksen järjestäjille mahdollistettava myös koulutusviennin toteuttaminen.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Esitysluonnoksen 4 §:n ehdotus siitä, että koulutuksen järjestäjän tutkintokieli olisi kokeilulupaan sisältyvissä tutkinnoissa myös englanti. Siten koulutuksen järjestäjä voisi järjestää koulutusta englanniksi ilman erillisen järjestämisluvan hakemista. Helsingin seudun kauppakamari pitää ehdotusta erittäin kannatettavana osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi myös tulevaisuudessa.

Helsingin seudun kauppakamari pitää hyvänä ehdotettua muutosta ammatillisen koulutuksen ohjausjärjestelmän kokeilua, mutta haluaa kiinnittää huomiota työ- ja elinkeinoelämän roolia alueen vuoropuhelussa. Ehdotamme, että 10 § mukainen neuvottelumenettely sisältää myös koulutuksen järjestäjän työelämäyhteyksien seuraamisen ja arvioinnin ja että elinkeinoelämän tyytyväisyyttä ammatilliseen koulutukseen seurataan omalla mittarillaan.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Helsingin seudun kauppakamarin kannattaa esitysluonnoksen 32 §:n mukaista ehdotusta, jossa toteutuneiden opiskelijavuosien osuus laskennallisessa perusrahoituksessa olisi 50 prosenttia, suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteet ja tutkintojen lukumäärän osuus 30 prosenttia, tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opiskelun korkeakoulussa osuus 18 prosenttia ja opiskelijapalautteen ja työelämäpalautteen osuus yhteensä kaksi prosenttia. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että muutos kannustaa koulutuksen järjestäjiä huolehtimaan ammatillisesta koulutuksesta valmistuvien opiskelijoiden työllistymisestä.

Esityksen 105 §:n mukaan ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista ei enää jatkossa voi periä maksua. Tämä asettaa koulutuksen järjestäjät vaikeaan asemaan, kun ehdotukseen kytketään sekä koulutusvientiä koskevat rajoitukset että nimenomaan työikäisten aikuisten kouluttamiseen kohdennetut, hallituksen kehysriihessä esitetyt 100 miljoonan euron säästötoimet. Helsingin seudun kauppakamari ehdottaa, että koulutuksen järjestäjille jätetään mahdollisuus periä kohtuullinen maksu ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset

Tilauuskoulutusta koskevassa 33 §:ssä esitetään, että koulutuksen järjestäjä ei saa järjestää tilauuskoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on ainoastaan välittää opiskelijoita tutkinto-opiskelijoiksi ilman koulutuksen rahoittamistarkoitusta. Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättävän, että koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että tilauuskoulutusta koskevassa sopimuksessa on määritelty tilauuskoulutukseen osallistuvan oikeudet ja velvollisuudet, ja että tilauuskoulutukseen osallistuvat ovat niistä tietoisia.

Helsingin seudun kauppakamari haluaa kiinnittää ministeriön huomiota pitkäkestoiseen ja pahentuvaan osaajapulaan. Väestörakenteen muutos vähentää työikäisen väestön määrää ja tilanteen korjaamiseksi on käytettävä mahdollisimman laajaa keinovalikoimaa työ- ja osaamisperustaisen maahanmuuton lisäämiseksi. Tilauuskoulutusta koskevan pykälän hyväksyminen sellaisenaan vaikeuttaisi merkittävästi kansainvälisten osaajien houkuttelua Suomeen ja sillä olisi negatiivisia vaikutuksia erityisesti työvoimapula-alojen osaavan työvoiman saatavuuteen. Se myös käytännössä lopettaisi ammatillisten oppilaitosten omien koulutusvientiyhtiöiden toiminnan.

Suomen koulutusviennin kasvaminen ja työvoimapula-aloille työvoiman houkutteleminen, opiskelijoiden oikeusturvan toteutuminen ja tilaajayrityksen liiketoimintatarkoitus eivät ole toisiaan poissulkevia seikkoja. Sen sijaan, että tilauuskoulutusten tilaaminen välittäjäyritysten toimesta kielletään kokonaisuudessaan, on etsittävä muita keinoja puuttua väärinkäytöksiin ja kansainvälisten opiskelijoiden opiskelijarekrytoinnin haasteisiin. Tämä tulisi hoitaa ensisijaisesti riittäväillä valvontamekanismeilla, tilauuskoulutus kentässä toimivien yritysten laadunvalvonnalla sekä yhtenäisten kriteerien asettamisella, joilla varmistetaan toimijoiden vastuullisuus ja opiskelijoiden oikeusturvan toteutuminen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjille tulisi myös avata mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa koulutusta vastaavalla tavalla kuin korkeakoulutuksessa on mahdollista.

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Esityksen 8 §:n mukaan ammatillisena koulutuksena ei voisi enää jatkossa järjestää ammatillista osaamista syventävää tai täydentävää koulutusta. Esityksessä ehdotetaan myös, että henkilöstökoulutusta ei enää jatkossa voisi järjestää osana ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta. Helsingin seudun kauppakamari ei pidä muutosta kannatettavana ja huomautamme, että poistumisen vaikutusten arviointi erityisesti elinkeinoelämän näkökulmasta katsottuna puuttuu esitysluonnoksesta. Ennen päätöksen tekemistä tulisi arvioida huolellisesti, mitä ”muu ammatillinen koulutus” sisältää ja miten sen lakkauttaminen vaikuttaa yritysten osaavan työvoiman saatavuuteen. Lisäksi Helsingin seudun kauppakamari huomauttaa, että henkilöstökoulutus on toimivaksi koettu tapa kehittää henkilöstön osaamista ja se on myös osaltaan vahvistanut koulutuksen järjestäjien ja yritysten yhteistyötä.

Asetusluonnokset

Asetusluonnoksissa ei avata riittäväällä tavalla kustannusluokkien muutosten perusteita. Helsingin seudun kauppakamari osoittaa huolensa painokertoimien vaikutuksesta eri alojen osaavan työvoiman saatavuuteen ja muutosten vaikutukset elinkeinoelämälle ovat jääneet ehdotuksessa arvioimatta. Kertoimien muutokset eivät saa vaikuttaa koulutuksen tarjontaan siten, että se aiheuttaa tarjonnan merkittävän pienentymisen tai kohtuuttomia muutoksia esimerkiksi yksialaisten, elinkeinoelämälle tärkeiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiin.

Muut kommentit

Ammatilliseen koulutukseen kohdistuu kehysriihen seurauksena 100 miljoonan euron ammatilliseen aikuiskoulutukseen osoitetut säästötoimet. Helsingin seudun kauppakamari pitää erittäin tärkeänä, että tämän hallituksen esityksen vaikutuksia arvioidaan kokonaisuutena em. säästötoimet huomioiden. Pahimmillaan lain ehdottamat rajoitukset tilauskoulutukseen sekä ammatti- että erikoisammattitutkintojen järjestämiseen hankaloittavat yritysten osaavan työvoiman saatavuutta ja vaikeuttavat hallituksen asettaman työllisyystavoitteen saavuttamista sen sijaan, että lakiehdotus sujuvoittaisi tilannetta. Huomautamme myös, että esitysluonnos ei saa olla ristiriidassa hallitusohjelman kirjausten kanssa, jotka koskevat ammatillisen koulutuksen ja työ- ja elinkeinoelämän yhteistyötä.

Vataja Riikka
Helsingin seudun kauppakamari